

Skuodo klestėjimo ir ekonomikos kritimo metai

ISTORIJA

Skuodas – tai miestelis, įsikūręs Bartuvos ir Luobos upių santakoje. Ramus žemaitiškąs kampelis pačiame pasienyje su Latvija. Viena seniausių vietovių visoje Žemaitijoje senovės raštuose buvo minima jau tryliktajame amžiuje.

Pirmoje Lietuvos Respublikoje Skuodas turėjo daugiau nei šešis tūkstančius gyventojų. Buvo juokaujama, kad skuodiškius žadindavo latviškų gaidžių giesmės. O žemaitiškąs sunų lojimas baugindavo broliukus už sienos. Latviūs, gyvenančius Skuodo pusėje, vadino „kuršinininkais“. Santykiai tarp dviejų giminingų tautų buvo įvardijami kaip puikūs.

Tarp skuodiškių ir latvių nebuvo jokios neapykantos, jokio „rubežiaus“. Skuode „kermošiaus“ metu skambėjo latviškos kalbos. Abiejų šalių ūkininkai prie vieno stalo ragaudavo lietuvišką degtinę.

Skuodo gyventojams nuvykti į Latviją buvo labai paprasta. Miesto valdyboje sumokėdavo simbolinį mokestį ir leidimas gyventi kaimyninėje valstybėje šešis mėnesius buvo išduodamas lengva ranka. Nereikėdavo jokių vizų. Todėl daugybė apylinkių darbininkų uždarbiaudavo Latvijos žemės ūkyje. Gausiausių jų dalį sudarė piemėnėliai lietuviai.

1923 m. Lietuva atgavo Klaipėdos kraštą. Skuodui prasidėjo gražiausias dienos. Ėmė klestėti prekyba, steigėsi pramonės įmonės. Mieste įsikūrė pirmos eilės munitinė, daugybė prekybinių sandėlių ir ekspedicinės kontoros. Tuo metu Skuodas išgyveno aukso amžių.

Gyventojų uždarbiai buvo įvardijami kaip amerikoniški. Litai, vokiškos markės, latviški latai ir doleriai šlamėjo kaip sau-

▲ 1931-ieji. Skuodo aikštė iš bažnyčios bokštų.

sas sienas. Darbininkai lengvai švaitėsi šimtinėmis. Namų savininkai vertėsi nuoma ir už kambarį indavo penkiasdešimt litų per mėnesį.

Restoranų, alinių, valgyklų, slaptų ir viešų klubų buvo devynios galybės. Tačiau vėliau buvo nutiesta Telių–Kretingos geležinkelio linija. Skuodo ekonomikai ir gyventojų kišenėms buvo suduotas nemenkas smūgis. Sustojų prekyba, dingo daugybė amatų, sumažėjo uždarbiai. Pradėjo pigti butų nuoma, sumenko atlyginimai. Gyventojai apleido miestą, kuris tapo paprastu provincijos užkampiu.

Miestelio pulsą 1918–1940 metais palaikė išvystyta avalynės pramonė. Veikė daugiau nei dvidešimt batų dirbtuvių. Per metus buvo pagaminama apie šešis tūkstančių batų porų. Skuodo apavas buvo žinomas visoje Žemaitijoje. Apie miesto

batų kokybę kalbėdavo nuo Palangos iki Šiaulių, nuo Vegerių kaimo iki Raseinių.

Skuodo aikštės pakraštyje buvo nedidelis, jaukus, medžiais apodintas sodas. Gėlynais išpuoštais takeliais vaikščiojo šeimos su vaikais. Sodo viduryje buvo aukšta kopyltėlė. O jos vidų puošė šventųjų paveikslai. Paminklu vadinta kopyltėlė buvo statyta dar tuomet, kada Skuode nebuvo bažnyčios. Tarpukario skuodiškiams kopyltėlė atstojo Nepriklausomybės kovų paminklą. Visos miestelio šventės prasidėdavo šalia kopyltėlės iškeliant Lietuvos vėliavą.

Mieste veikė generolo Povilo Plechavičiaus įsteigtas garinis malūnas ir elektros stotis, kuri aprūpino visą apylinkę. Malūno viduje buvo ištaisingas laukiamašis su stalais ir suoliukais. Ant jų buvo gausybė to meto laikraščių ir žurnalų. Žmonėms

nereikėjo stumdytis, nes aptarnavimo kokybė buvo aukščiausios klasės. Malūnas buvo varomas dviejų galingų motorų ir įvardijamas didžiausiu bei moderniausiu visoje Žemaitijoje.

Skuode įmonė „Lietūkis“ buvo įsteigusi savo skyrių, kartu su apylinkių ūkininkais vystė prekybą. Iškilio gyvenamųjų namų statybos bumą. Išsiplėtė miesto ribos ir gyventojų skaičius. Skuodas garsėjo meninio ragų apdirbimo fabriku „Ragas“. Gamino baldų puošybos elementus, šukas, sagas ir kitas smulkmenas. Skuodo pramonės įmonėse dirbo apie keturi šimtai darbininkų. Vidutinė alga į rankas siekė 200–300 litų.

Savotiškai Skuodo miestas garsėjo centre buvusiu arteriniu šuliniu. Tris kartus per dieną čia susirinkdavo visos miestelio moterys. Su kibirais rankose stovėdamos eilėje aptardavo naujienas ir paskalas. Buvo juokaujama, kad jau daugybę metų šulinis skuodiškiams atstodavo laikraščius ir radijo žinias. Užtekdamo pusuvalandžio prie šulinio, ir tave informuodavo apie visus naujausius įvykius.

Antroji įžymybė buvo miesto viduryje stovėjusi senoji ugniagesių stoginė. „Pažarnaja“ vadintoje pastogėje vyko pirmieji vieši vaidinimai, jaunimo pasilinksminimai ir šokiai. Ant aštraus akmeninio grindinio vyko pirmieji politiniai debatai, agitatorių į lietuvišką Seimą mitingai. Ant ugniagesių stoginės buvo iškelta pirmoji Skuodo istorijoje Lietuvos vėliava. Tiesa, nepriklausomybės kovose vokiečių kulkosvaizdžiai trispalvę sudraskė į skutelius. Šalia stoginės pirmasis miestelio policininkas patruiliudavo su rusišku senu „šineliu“ ir kazokų kepure ant galvos, kojas įsispyręs į medines žemaitiškąs klumpes. Jis palaikė tvarką gatvėse.

Tomas SUŠINSKAS
Muziejlininkas